

Resumé af forskningskortlægningen ”Alsidig udvikling og sociale kompetencer”

Indledning

Elevernes alsidige udvikling er et centralt og selvstændigt mål i folkeskolen, men begrebet kan fortolkes på forskellige måder og er derfor vanskeligt at arbejde med i praksis. Denne forskningskortlægning bidrager med viden om eksempler på indsatser og mekanismer, der kan have positiv effekt på elevernes alsidige udvikling og sociale kompetencer.

Begrebsafklaring

Alsidig udvikling forstås som noget, der kommer til udtryk gennem elevernes kreativitet, initiativ, motivation, selvstændighed, nysgerrighed, engagement, ansvarlighed, vedholdenhed, selvbevidsthed, deltagelse, empati og følelser. Alsidig udvikling omfatter også elevernes sociale kompetencer, herunder evnen til at kunne indgå i relationer og samarbejde, regulere egne følelser og adfærd, elevernes demokratiske dannelse og evnen til aktivt at kunne indgå i demokratiske processer.

Resultater

Kortlægningen har identificeret fem temaer, som alle repræsenterer forskellige typer af indsatser, der afspejler nogle af dimensionerne af alsidig udvikling. De fem temaer er:

1. Elevernes dannelse
2. Tidlige indsatser
3. Sociale kompetencer på mellemtrinnet og i udskoling
4. Supplerende tilbud
5. Skolebaserede indsatser

1) Elevernes dannelse

Kortlægningens første tema – dannelse – omhandler to overordnede indsatstyper, som begge har positive effekter på elevernes dannelse:

- Materialebaserede, konkrete undervisningsforløb på skolen, der sigter mod at styrke et eller flere aspekter af elevernes dannelse gennem klassebaseret undervisning relateret til temaer såsom engagement, samarbejde og aktivt medborgerskab. Indholdet i undervisningen formidles ofte gennem fortællinger, film og lignende.
- Indsatstyper, der i højere grad tager konkrete virkemidler i brug, idet undervisningen foregår uden for skolen og inddrager elementer i omgivelserne. Når eleverne undervises uden for skolens matrikel, opstår muligheden for fælles fordybelse gennem oplevelser i utraditionelle rammer, hvilket kan bidrage til at øge engagement og motivation hos eleverne.

2) Tidlige indsatser

Tidlige indsatser med fokus på udvikling af sociale kompetencer har i vid udstrækning positive effekter på førskolebørns og elever i indskolingens sociale og emotionelle kompetencer. Disse indsatser er typisk integreret i hverdagen, og flere har et udtalt fokus på skoleparathed. Strukturerede, konkrete undervisningsforløb i indskoling har ligeledes positive effekter på elevernes sociale og emotionelle kompetencer. I forhold til sociale og emotionelle vanskeligheder har indsatser i dagtilbud/ førskoleklasser primært effekt for elever, som allerede oplever sådanne vanskeligheder ved indsatsens start.

3) Sociale kompetencer på mellemtrinnet og i udskolingen

Indsatser beskrevet under temaet om udvikling af sociale kompetencer på mellemtrinnet og i udskolingen omhandler to overordnede indsatsstyper;

- Mentorprogrammer, der har til formål at styrke elevernes relationer til jævnaldrene, lærere og andre voksne, og herigennem forbedre elevernes sociale og emotionelle kompetencer samt faglige udvikling. Kortlægningen peger på, at mentorprogrammer fortrinsvis har positive effekter for specifikke elevgrupper. Fx viser et studie, at deltagelse i mentorprogrammer øger pigers syn på egen faglige gennemslagskraft og tilhørsforhold til skolen. Det er samtidig en vigtig pointe, at en god og tillidsfuld relation mellem mentor og mentee forstærker den positive effekt.
- Strukturerede, konkrete undervisningsforløb har generelt positive effekter på elevernes sociale og emotionelle kompetencer, men mere blandede og begrænsede effekter på sociale og emotionelle vanskeligheder.

4) Supplerende tilbud

Temaet om supplerende tilbud omhandler målrettede indsatser, som supplerer almentilbuddet. Dagtilbuds- og klassebaserede indsatser søger at fremme sociale og emotionelle kompetencer samt mindske vanskeligheder blandt børn med særlige behov gennem deltagelse i det almene børnefællesskab. Kompetenceudvikling af det pædagogiske personale med fokus på inkluderende pædagogik er et centralt element. Kortlægningen peger imidlertid på, at dagtilbudsbaserede/klassebaserede indsatser kun i begrænset omfang har effekt for de mest udsatte børn. Smågruppebaserede eller individuelle indsatser har derimod positive effekter på sociale og emotionelle kompetencer, og tilpasningsevne til skolens læringsmiljø blandt elever med særlige behov og udsatte elever. Denne form for supplerende tilbud finder sted sideløbende med almenundervisningen og er typisk målrettet ældre elever end dagtilbudsbaserede/klassebaserede supplerende tilbud.

5) Skolebaserede indsatser

Kortlægningens sidste tema omhandler skolebaserede indsatser. Disse indsatser fokuserer på skolen som samlet organisation og består af flere elementer, som i samspil skal påvirke elevernes udvikling:

- Den første type af skolebaserede indsatser søger at fremme elevernes sociale og emotionelle kompetencer gennem blandt andet fastlagte undervisningsforløb, aktiviteter på skoleniveau, et positivt skolefællesskab og inddragelse af elevernes forældre. Denne type af skolebaserede indsatser har positive effekter på sociale og emotionelle kompetencer såvel som vanskeligheder.
- En anden type af skolebaserede indsatser har til formål at formidle klare forventninger til eleverne. Forskningen hviler på et mindre solidt grundlag, men der er tegn på positive effekter på elevernes alsidige udvikling. Endvidere indikerer kortlægningen, at den positive effekt på problemløsningsfærdigheder er større, jo tidligere eleverne eksponeres for klare forventninger.